

Nr 338.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående träffande av avtal med de enskilda försäkringsanstalterna om framtida övertagande från statens sida av vissa krigsförsäkringar m. m., given Stockholms slott den 27 september 1946.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över folkhushållningsärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF

Axel Gjöres.

Utdrag av protokollet över folkhushållningsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 27 september 1946.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena UNDEÉN, statsråden WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, QUENSEL, GJÖRES, ERLANDER, DANIELSON, VOUGT, MYRDAL, ZETTERBERG, NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, MOSSBERG.

Efter gemensam beredning med cheferna för finans- och handelsdepartementen anför chefen för folkhushållningsdepartementet, statsrådet Gjöres.

Jämlikt 1 § lagen den 10 mars 1939 (nr 681, ändrad senast 1942: 369) om statlig krigsförsäkring m. m. må vid krig, krigsfara eller eljest av krig förorsakade utomordentliga förhållanden, så framt Kungl. Maj:t därom förordnar, av staten meddelas transportförsäkring mot krigsrisk, så ock eljest mot risk att egendom lägges under embargo eller uppbringas eller genom annan dylik åtgärd anhålles av främmande stat eller av den, som där tillvällat eller söker tillvälla sig makten. Under enahanda förhållanden må staten jämväl, efter förordnande av Kungl. Maj:t, meddela försäkring mot nyss angivna risker

Bihang till riksdagens protokoll 1946. 1 saml. Nr 338.

av egendom, som lagrats i utlandet för införsel till riket. Staten må ock under samma förhållanden efter förordnande av Kungl. Maj:t åt svenskt försäkringsbolag eller sammanslutning av sådana bolag meddela återförsäkring av såväl försäkring, som nyss sagts, som transportförsäkring av annat slag. — Under förhållanden som nu angivits skola jämlikt 2 § första stycket ifrågavarande lag riksförsäkringsanstalten och bolag, som avses i 4 § lagen om försäkring för olycksfall i arbete, såframt Kungl. Maj:t därom förordnar, för olycksfall som till följd av krigsåtgärd drabbar å fartyg eller annat transportmedel tjänstgörande person, meddela försäkring till högre ersättningsbelopp samt med ersättningar av annan art än eljest. Staten må ock, jämlikt andra stycket av samma paragraf, efter förordnande av Kungl. Maj:t, under samma förhållanden åt riksförsäkringsanstalten eller bolag av nyss omnämnt slag meddela återförsäkring av försäkring, som av anstalten eller sådant bolag meddelats.

Genom särskilda kungörelser, senast den 12 juni 1942, nr 370, har Kungl. Maj:t med stöd av riksdagens beslut förordnat, att försäkring eller återförsäkring, som avses i 1 § lagen om statlig krigsförsäkring m. m., må tills vidare meddelas av staten. Vidare har Kungl. Maj:t genom kungörelse den 20 oktober 1939, nr 747, förordnat, att återförsäkring, som avses i 2 § andra stycket krigsförsäkringslagen, må tillsvidare meddelas av staten.

På därom av Kungl. Maj:t i propositionen nr 263 framställt förslag har 1939 års lagtima riksdag enligt skrivelse den 10 juni 1939, nr 375, medgivit, att statens krigsförsäkringsnämnd bemyndigas *dels* att med vissa svenska försäkringsbolag sammanslutna till Svensk krigsförsäkringspool träffa återförsäkringsavtal rörande kasko-, intresse- och varuförsäkring i huvudsaklig överensstämmelse med ett till propositionen såsom bilaga till statsrådsprotokollet över handelsärenden för den 21 april 1939 fogat avtalsförslag, *dels ock* att träffa återförsäkringsavtal rörande försäkring för olycksfall, som till följd av krigsåtgärd drabbar å fartyg eller annat transportmedel tjänstgörande person, i huvudsaklig överensstämmelse med principerna i avtalsförslaget.

Med stöd av riksdagens sålunda givna bemyndigande slöts mellan krigsförsäkringsnämnden och krigsförsäkringspoolen avtal rörande kasko-, intresse- och varuförsäkring. Vid krigsutbrottet övertog krigsförsäkringsnämnden i september 1939 samtliga löpande, i Sverige tecknade krigsförsäkringar å svenska fartyg och laster, varefter avtalet i enlighet med däri meddelade bestämmelser bragtes till upphörande. Något avtal beträffande krigsolycksfallrisken för befäl och besättning visade sig däremot icke erforderligt.

Med anledning av den förestående avvecklingen av den statliga krigsförsäkringsverksamheten har *statens krigsförsäkringsnämnd* i skrivelse den 12 januari 1946 hemställt, att Kungl. Maj:t måtte vidtaga de åtgärder, som kunde erfordras *dels* för träffande av avtal med de privata försäkringsbolagen därom att staten vid eventuellt utbrott av ett krig, som vore ägnat att i

väsentlig grad beröra svensk handel och sjöfart, automatiskt övertoge alla av bolagen dessförinnan direkt eller indirekt tecknade, ej avlupna krigsförsäkringar å svenska alimnt (försäkringsbara intressen i fråga om fartyg, laster och frakter), *dels ock* för träffande av liknande avtal beträffande krigsolycksfallsförsäkringar för befäl och besättning å svenska fartyg.

I motiveringen framhåller krigsförsäkringsnämnden — efter redogörelse för tillkomsten av avtalet med krigsförsäkringspoolen — att staten icke borde upphöra med sin försäkringsverksamhet, förrän de privata försäkringsbolagen vore beredda att ställa ett tillfredsställande försäkringsskydd till handelns och sjöfartens förfogande. Förhandlingar med de privata assuradörerna hade givit till resultat, att dessa vore beredda att upptaga krigsförsäkringsverksamheten tidigast från och med den 1 juli 1946, och viss tveksamhet syntes råda, huruvida krigsförsäkringen av fartyg borde övertagas av de privata assuradörerna förrän efter utgången av år 1946. Krigsförsäkringsnämnden anför härefter:

När staten upphör att meddela försäkringar blir situationen i stort sett densamma som före tillkomsten av ovannämnda avtal. Ehuru man väl för närvarande icke torde stå inför risken av något nytt krigsutbrott, synes det ur beredskapssynpunkt nödvändigt tillse att krigsförsäkringsfrågan för dylikt fall är ordnad så att handel och sjöfart i möjligaste mån kan obehindrat fortgå.

Det försäkringsskydd, som de privata bolagen lämna, kan därvid icke anses tillfredsställande, ej minst därför att bolagens reassuranter i väsentlig utsträckning äro placerade utomlands och vid ett krigsutbrott kunna bli skäligen värdelösa. Statens medverkan synes här erforderlig. Därest staten redan från början står bakom ansvaret för krigsförsäkringarna för den händelse ett nytt krig skulle utbryta, undviker man även sådana stora premiefluktuationer, som förekommo före krigsutbrottet år 1939 innan avtalet emellan staten och bolagen kom till stånd och som medförde stora olägenheter för handel och sjöfart.

För att de privata bolagen vid övertagandet av krigsförsäkringen skola kunna lämna handel och sjöfart det försäkringsskydd, varav dessa ha behov, synes det av anförda skäl nödvändigt, att staten i samband med upphörandet av den genom nämnden bedrivna försäkringsverksamheten, i likhet med vad som ägde rum genom ovannämnda avtal, åtager sig att vid utbrott av ett krig, som är ägnat att i väsentlig grad beröra svensk handel och sjöfart, övertaga försäkringsrisken. Därigenom begränsas försäkringskostnaderna till premier för de från det avslutade kriget kvarstående riskerna och några fluktuationer i premierna på grund av det utrikespolitiska läget behöva icke förekomma.

Även beträffande krigsolycksfallsrisken för befäl och besättning synes vidtagandet av en liknande anordning kunna ifrågasättas.

Över krigsförsäkringsnämndens framställning ha yttranden avgivits av kommerskollegium och försäkringsinspektionen. Kommerskollegium har i sin tur inhämtat och överlämnat yttranden från riksförsäkringsanstalten, Sjöassuradörernas förening, Svenska olycksfallsförsäkringsbolagens pool för

krigsolycksfallsförsäkring, Sveriges redareförening, Sveriges segelfartygsförening samt Stockholms handelskammare och handelskammaren i Göteborg. I yttrandena har krigsförsäkringsnämndens framställning i vad angår avtal om övertagande vid krigsutbrott av krigsförsäkringar å svenska alimnt överlag tillstyrkts. Däremot föreligger på vissa håll tveksamhet beträffande ett liknande avtal om krigsolycksfallsförsäkringen. *Svenska olycksfallsförsäkringsbolagens pool för krigsolycksfallsförsäkring* anför härom:

Svenska olycksfallsförsäkringsbolagens Pool för krigsolycksfallsförsäkring, fortsättningsvis kallad Krigspoolen, bildades redan den 1/1 1937, d. v. s. före tillkomsten av lag om krigsförsäkring för ombord å fartyg tjänstgörande personer. Förberedelserna för denna sammanslutning hade vidtagits redan hösten 1935, detta med anledning av Abessinienkriget. Verkligt aktuell blev försäkringsfrågan emellertid först i december 1936, då sjöfolkets organisationer hos Sveriges Redareförening gjorde framställning om utökat försäkringsskydd med hänsyn till den i spanska farvatten föreliggande krigsrisk. Härigenom kunde de privata olycksfallsförsäkringsbolagen genom den riskfördelning, som Krigspoolen innebar, bereda försäkringsskydd på grundval av det avtal, som träffats mellan sjöfolk och redare.

I den proposition, som föregick 1937 års lag om krigsförsäkring för ombord å fartyg tjänstgörande personer, (nr 313/1937) återfinnes under rubriken »Specialmotivering» 1 § uttalanden från såväl kommerskollegium som riksförsäkringsanstalten gående ut på att praktiska skäl tala för att den enskilda försäkringsverksamheten liksom under världskriget och det första skedet av den spanska konflikten bereddes tillfälle att omhändervä denna speciella försäkringsform. Sedan lagens tillkomst har krigspoolen i anslutning härtill fortsatt sin verksamhet vid sidan av riksförsäkringsanstalten och under hela storkriget liksom allt framgent automatiskt täckt krigsrisk för de redare, som ha sina ombordanställda försäkrade enligt lag om försäkring för olycksfall i arbete i något av de ömsesidiga socialförsäkringsbolagen. Krigspoolen täcker därjämte risken för en del besättningar, som för civilrisken åtnjuta försäkringsskydd i riksförsäkringsanstalten, där framställning härom gjorts till anstalten från redarens sida.

Av krigsförsäkringsnämndens skrivelse till Konungen framgår, att något avtal med nämnden beträffande krigsolycksfallsrisken för befäl och besättning vid storkrigets utbrott icke visat sig erforderligt. Trots detta ifrågasättes nu från nämndens sida en liknande anordning som i fråga om krigsförsäkring för kasko och varor. Vi kunna för vår del icke dela denna uppfattning, då krigspoolen såväl före som under och efter storkriget täckt det erforderliga försäkringsskyddet efter allt att döma till full belåtenhet för alla parter.

Jämväl *Sveriges redareförening, Sveriges segelfartygsförening och handelskammaren i Göteborg* uttala sig i avstyrkande riktning. *Försäkringsinspektionen* däremot anför:

Beträffande frågan, huruvida avtal bör träffas med de privata försäkringsbolagen angående krigsolycksfallsförsäkring för befäl och besättning å svenska fartyg, har hos de olika remissinstitutionerna delade meningar kommit till synes. Enligt inspektionens mening är det ur beredskapssyn-

punkt icke opåkallat, att dylikt avtal ingås. Det av riksdagen i samband med det senaste stormaktskrigets utbrott lämnade bemyndigandet för Kungl. Maj:t att träffa avtal av sistnämnda slag har visserligen icke behövt utnyttjas, och Svenska olycksfallsförsäkringsbolagens pool för krigsolycksfallsförsäkring synes såväl före som under och efter stormaktskriget hava täckt det erforderliga försäkringsskyddet till full belåtenhet för alla berörda parter, men då vid ett nytt krigsutbrott ändrade förhållanden kunna föreligga i åtskilliga avseenden, som för närvarande icke kunna överblickas, torde det icke vara överflödigt att vidtaga anstalter från statens sida jämväl för träffande av avtal angående sistnämnda slag av försäkring.

Även *kommerskollegium* tillstyrker, att Kungl. Maj:t inhämtar riksdagens medgivande att träffa avtal jämväl i förevarande hänseende.

I sitt den 9 februari 1946 dagtecknade betänkande med förslag rörande den ekonomiska försvarsberedskapens framtida organisation (statens offentliga utredningar 1946: 19) framhåller *ekonomiska försvarsberedskapsutredningen* beträffande förevarande spörsmål allenast, att för att transportapparaten till sjöss skall kunna fungera i en kritisk situation, krigsförsäkringsbestämmelser i olika avseenden måste vara förberedda. Kommittén förutsätter, att ifrågavarande uppgifter komma att handhavas av kommerskollegium, som emellertid i detta hänseende bör upptaga samarbete, förutom med det centrala organet för den ekonomiska försvarsberedskapen, jämväl med försäkringsinspektionen.

Genom lagen om statlig krigsförsäkring m. m. har möjlighet beretts att Departements-
chefen. under vissa förutsättningar stödja sjöfarten genom krigsförsäkring, anordnad genom statens försorg. För tillämpningen av dessa bestämmelser erfordras att viss i lagen angiven krissituation redan inträtt. Det måste emellertid vara en viktig åtgärd ur beredskapssynpunkt, att visshet redan på förhand föreligger om att vid ett plötsligt krigsutbrott fartyg och varor liksom även befäl och besättning bliva automatiskt skyddade genom av staten garanterad försäkring.

Före det senaste kriget medgav 1939 års riksdag, att krigsförsäkringsnämnden bemyndigades att sluta vissa återförsäkringsavtal *dels* rörande kasko-, intresse- och varuförsäkring, *dels ock* rörande försäkring för olycksfall, som till följd av krigsåtgärd drabbar å fartyg eller annat transportmedel tjänstgörande person. Vid skapandet av detta försäkringsskydd togs hänsyn allenast till det fallet, att krig utbröte, i vilket England, Frankrike och Tyskland deltog. Dylikt återförsäkringsavtal slöts sedermera rörande kasko-, intresse- och varuförsäkring, vilket avtal upphörde att gälla i och med att krigsförsäkringen i dessa hänseenden övertogs av staten. Något avtal rörande återförsäkring för olycksfall blev däremot aldrig slutet. Krigsförsäkringen på sistnämnda område har under hela kriget handhafs förutom av riksförsäkringsanstalten av svenska olycksfallsförsäkringsbolagens pool för krigsolycksfallsförsäkring. Beträffande riksförsäkringsanstaltens krigsförsäkrin-

gar har dock under kriget i viss omfattning återförsäkring hos krigsförsäkringsnämnden ägt rum.

Krigsförsäkringsnämndens nu förevarande framställning avser att i det läge, som inträder sedan krigsförsäkringsnämnden upphört med sin försäkringsverksamhet, vissa åtgärder vidtagas, som säkerställa, att redan på förhand garanti finnes för att vid utbrottet av ett krig, som är ägnat att i väsentlig grad beröra svensk handel och sjöfart, förhållandena på krigsförsäkringens område bliva ordnade på ett tillfredsställande sätt. De avtal, om vilkas slutande bemyndigande begäres, angivas skola innebära dels att staten automatiskt övertager alla av försäkringsanstalterna dessförinnan direkt eller indirekt tecknade, ej avlupna krigsförsäkringar å svenska aliment (försäkringsbara intressen i fråga om fartyg, laster och frakter), dels ock att liknande anordning skall vidtagas beträffande krigsolycksfallsförsäkringar för befäl och besättning å svenska fartyg.

De avtal, som här föreslås skola träffas, ha en större räckvidd än de, till vilka bemyndigande lämnades av 1939 års riksdag. Sistnämnda avtal hade nämligen karaktären av återförsäkringsavtal, medan de nu ifrågasatta avtalen angivas skola innebära, att staten skall övertaga försäkringarna. I fråga om krigsförsäkringarna å svenska aliment synes intet vara att erinra mot krigsförsäkringsnämndens förslag, helst som under det nu avslutade kriget försäkringsverksamheten å detta område med stöd av 1 § krigsförsäkringslagen utövades av krigsförsäkringsnämnden. I de avgivna remissyttrandena har krigsförsäkringsnämndens framställning på denna punkt tillstyrkts.

Vad åter angår olycksfallsförsäkringarna är till en början att märka, att man i flera remissyttranden helt avstyrkt, att något avtal på detta område slutes. Av skäl som kommerskollegium och försäkringsinspektionen anfört finner jag det dock lämpligt, att krigsförsäkringsnämnden erhåller bemyndigande att träffa avtal av ifrågavarande slag. Med hänsyn till innehållet i 2 § krigsförsäkringslagen synes dock bemyndigandet böra inskränkas till att gälla återförsäkringsavtal.

De avtal, som komma att ingås, torde lämpligen böra underställas Kungl. Maj:t för godkännande. Sedan krigsförsäkringsnämnden upphört med sin verksamhet torde lämpligen kronan såsom avtalslutande part böra representeras av annan myndighet, förslagsvis kommerskollegium.

Den statliga krigsförsäkringsverksamheten torde enligt vad krigsförsäkringsnämnden anmält komma att upphöra med utgången av år 1946. Ifrågavarande avtal skulle alltså komma att träda i kraft tidigast den 1 januari 1947.

På grund av vad sålunda anförts hemställer föredragande departementschefen, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att statens krigsförsäkringsnämnd bemyndigas, dels att med privata försäkringsanstalter eller sammanslutning av så-

dana anstalter träffa avtal därom att staten vid eventuellt utbrott av ett krig, som är ägnat att i väsentlig grad beröra svensk handel och sjöfart, automatiskt övertager alla av anstalterna dessförinnan direkt eller indirekt tecknade, ej avlupna krigsförsäkringar å svenska aliment (försäkringsbara intressen i fråga om fartyg, laster och frakter), *dels ock* att träffa återförsäkringsavtal rörande försäkring för olycksfall, som till följd av krigsåtgärd drabbar å fartyg eller annat transportmedel tjänstgörande person, avsett att träda i tillämpning vid krigsutbrott som nyss sagts.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställen förordnar Hans Maj:t Konungen att proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar skall avlåtas till riksdagen.

Vid protokollet:

Curt Nordwall.
